

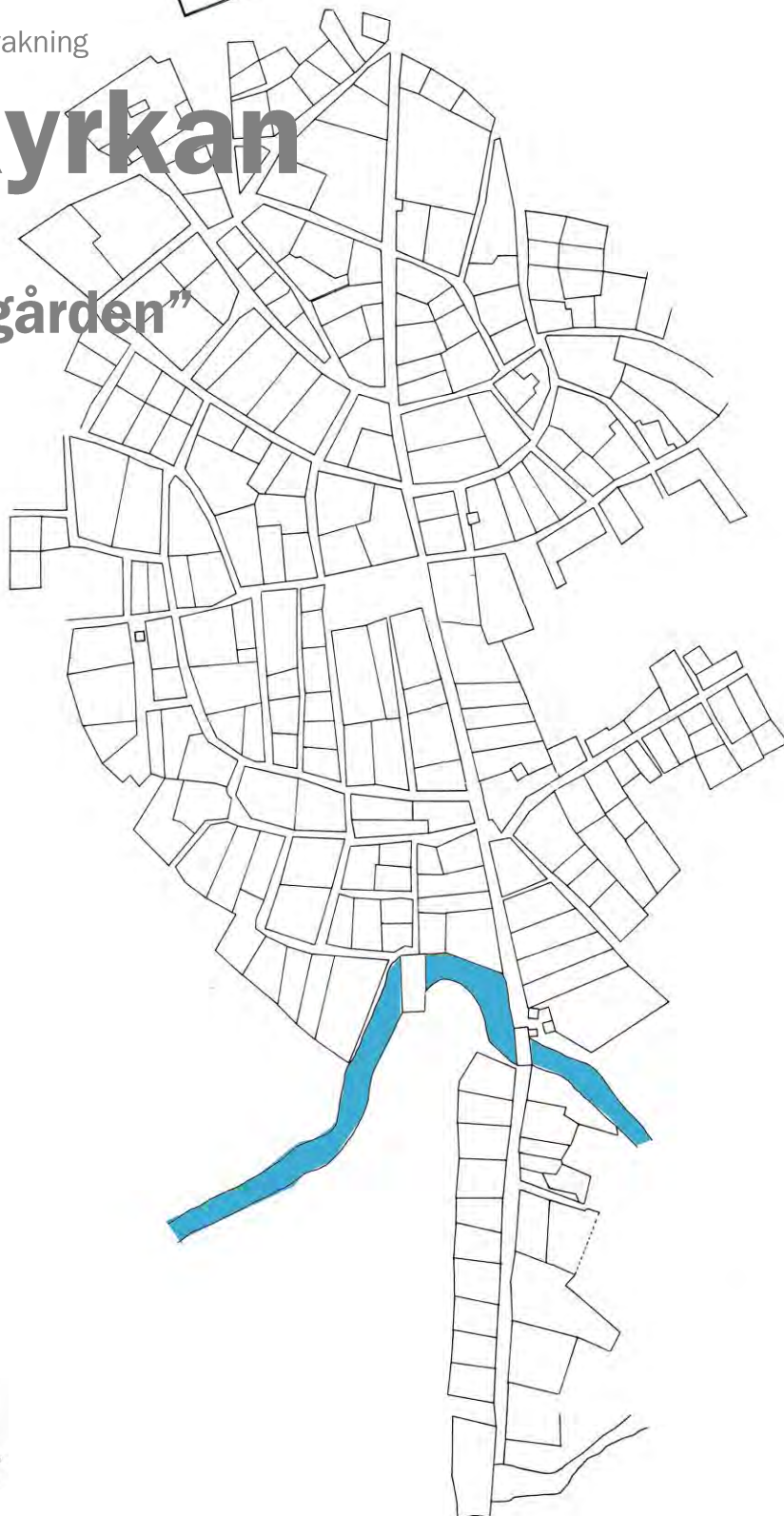
Arkeologisk schaktningsövervakning

Vårfrukyrkan

Gravar på ”Djäknekyrkogården”

Raä 26:1
Vårfrukyrkan
Enköpings stad
Uppland

Joakim Kjellberg

UPPLANDSMUSEET

Arkeologisk schaktningsövervakning

Vårfrukyrkan

Gravar på "Djäknekyrkogården"

Raä 26:1
Vårfrukyrkan
Enköpings stad
Uppland

Joakim Kjellberg

Omslagsbild: Det äldre skiktet från regleringskartan över Enköping från år 1800. Vårfrukyrkan och kyrkogården markerade. Efter Gustafsson 1979.

Upplandsmuseets rapporter 2010:65, arkeologiska avdelningen

ISSN 1654-8280

© Upplandsmuseet, 2010

Planer, ritningar och foton: Joakim Kjellberg, Upplandsmuseet om ej annat anges.

Allmänt kartmaterial: Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/1674.

Upplandsmuseet, S:t Eriks gränd 6, 753 10 Uppsala
Telefon 018 – 16 91 00. Telefax 018 – 69 25 09.
www.upplandsmuseet.se

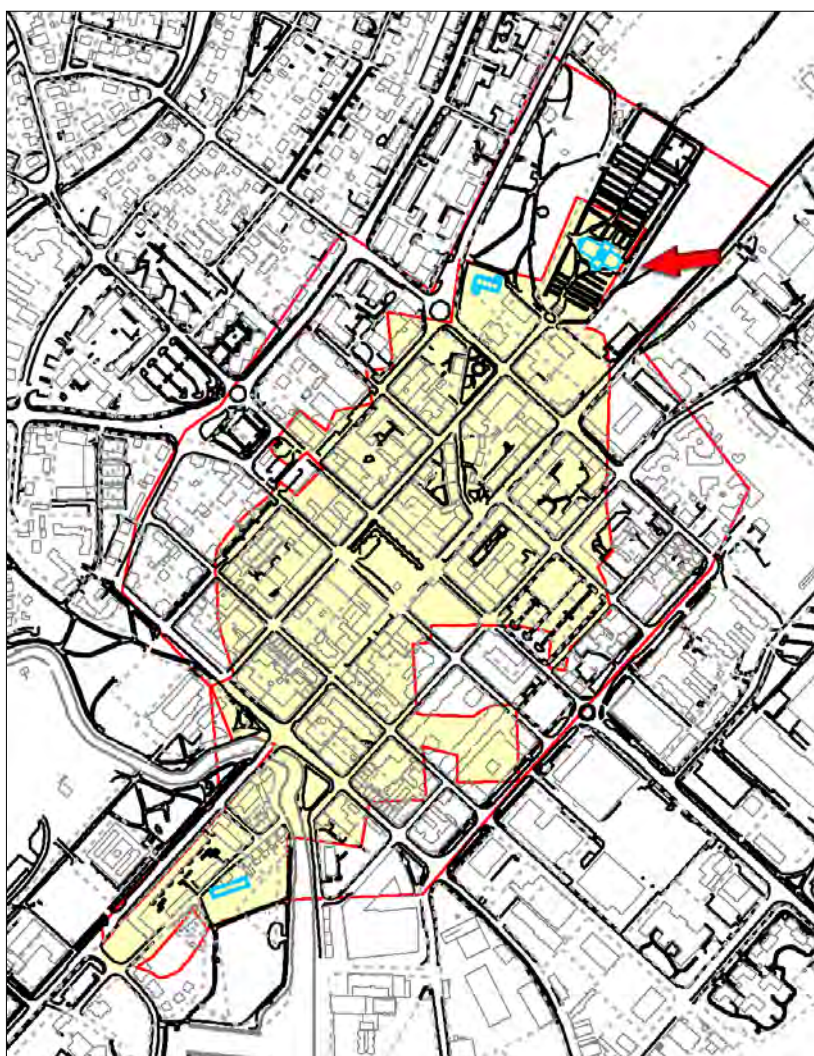
Innehåll

Inledning	6
Historik och fornlämningsmiljö	7
Byggnadshistorik och tidigare undersökningar	9
Genomförande	11
Undersökningsresultat	12
Schakt 1	12
Schakt 2	14
Fynd	16
Tolkning och diskussion	16
Sammanfattning	17
Referenser	18
Otryckta källor	18
Litteratur	18
Administrativa uppgifter	19

Inledning

Upplandsmuseet har under våren 2010 genomfört en arkeologisk schaktningsövervakning invid Vårfrukyrkan, Enköpings kommun. Undersökningen skedde efter beslut av kulturmiljöenheten vid Länsstyrelsen i Uppsala län (dnr 433-18353-08, beslutsdatum 2009-02-09). Beställare var Enköpings kyrkliga samfällighet. Anledningen till schaktningsövervakningen var anläggandet av två radonbrunnar inom kyrkogården, på södra- respektive norra sidan av kyrkobyggnaden.

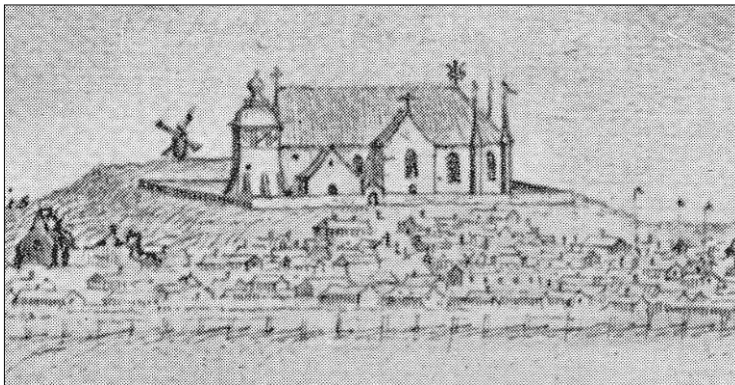
Vårfrukyrkan ligger inom fornlämningsbegränsningen för Raä 26:1, Enköpings medeltida stadsområde, och i dess nordöstra utkant. Målsättningen med schaktningsövervakningen var att minimera ingreppet och dokumentera eventuella lämningar av kyrkobyggnaden eller äldre gravar som påverkades av arbetsföretaget.

Figur 1. Översikt av fornlämningsområdet 26:1, Enköpings medeltida stadsområde (gultonat område) och 26:2, bevakningsområdet för 26:1. Fornlämningsgränser har markerats med rött, medeltida kyrkobyggnader ovan mark har markerats med blått. Läget för Vårfrukyrkan och undersökningen har markerats med röd pil.

Historik och fornlämningsmiljö

Enköping omnämns i skriftligt källmaterial för första gången mellan år 1164-1167. Vid tiden tycks Uppland varit delat i tre pastorat, där prostkyrkan för Fjärdhundraland fanns i Enköping. Stadens kyrkliga centrum med Vårfrukyrkan, S:t Ilian och S:t Olof låg i norra utkanten upp mot den topografiskt dominerande Enköpingsåsen. Vårfrukyrkan var före reformationen enbart sockenkyrka för Vårfrukyrka socken medan staden hade egen stadskyrka, S:t Ilian. Troligen var det just Vårfrukyrkan som var prostkyrka. Strax väster om Vårfrukyrkan och nedanför åsen låg stadskyrkan S:t Ilian och i korsningen mellan Tull- och Kyrkogatona låg ytterligare en församlingskyrka, S:t Olof (Sundqvist 1952:3). Sannolikt fanns även ett hospital i denna del av staden, tidigast omnämnt 1278. I stadens andra ände, utanför den egentliga stadskärnan etablerades på Tryggön (senare Klosterön) ett franciskanerkonvent omkring år 1250 (Gustavsson 1979). Enköping var således under tidig medeltid i kyrkligt hänseende jämförbart med Östra Aros och nästan i paritet med Sigtuna.

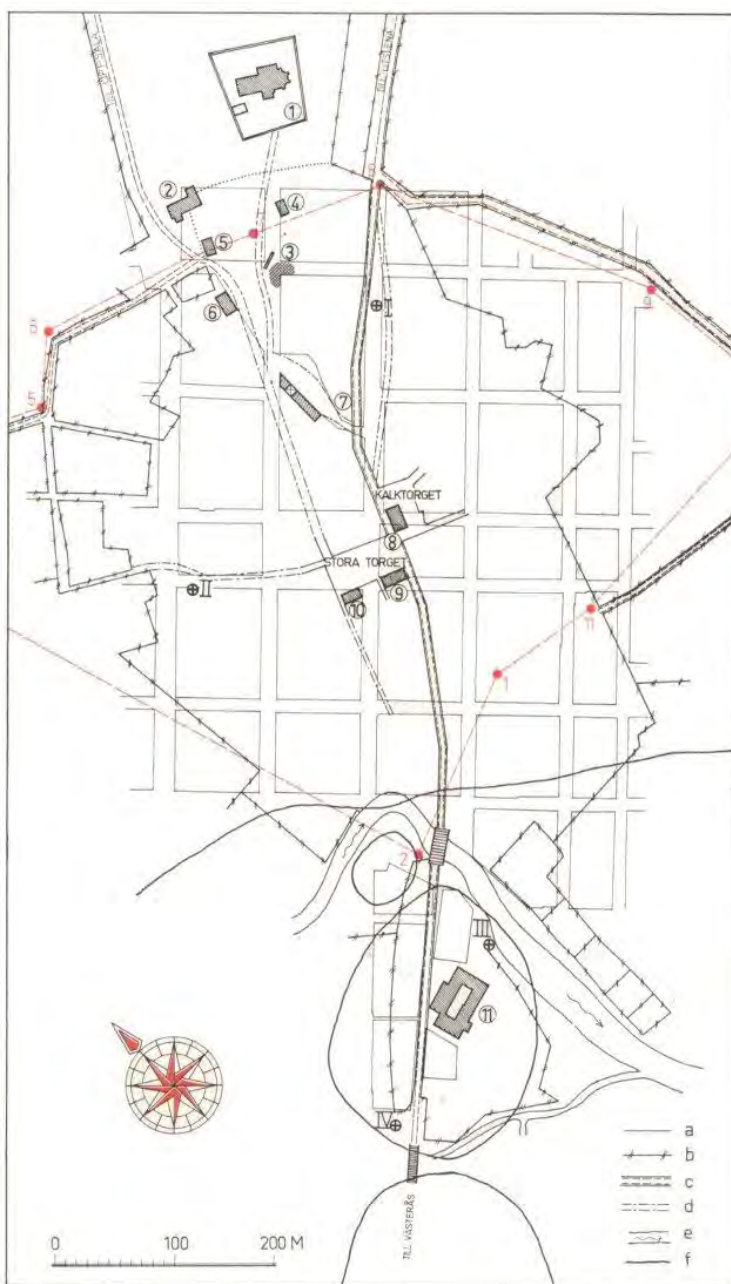

Figur 2. Vårfrukyrkan avbildad under slutet av 1600-talet. Detalj av teckning från Erik Dahlbergs Suecia Antiqua.

Delar av staden antas vara anlagd på byn Söderbys ägor (Hård af Segerstad 1892:2, Ljung, 1963:14) Söderbys bybebyggelse var belägen på samma höjdrygg som Vårfrukyrkan och inägorna låg åtminstone under 1600-talet norr om kyrkan. Inom Söderbys ägor finns flera flatmarksgravar och en hög. Väster om kyrkan finns boplatzlämningar och skärvstenshögar på flera platser. I norra delen av staden finns fyra runstenar och uppgifter om två runstensfragment. Runstensfragmenten och en av stenarna kan knytas till S:t Ilian (FMIS). Troligen har andra delar av den mark staden är anlagd på varit allmänningssmark som kronan gjort anspråk på, vilket kan vara bakgrunden till att kung Magnus kunde donera Klosterön till franciskanerbröderna 1278 (Ljung 1963:19).

Stadens framväxt och urbaniseringsprocess har ofta setts som en vidareutveckling av en handelsplats som troligen etablerats under yngre järnåldern eller tidig medeltid (Gustavsson 1979:6). Staden låg ursprungligen på den plats där en Mälärvik möter en utlöpare av Enköpingsåsen, ett idealiskt läge för en tidig stadsetablering. Förleden i stadens namn anses syfta på "vägknut" (Callisendorff 1985:85). I staden har järnhandeln med Bergslagen och Västmanland dominerat. Sannolikt har även Norrlandshandeln varit av stor betydelse då Enköpingsåsen utgör en naturlig och, undantaget Dalälven, obruten väg norrut. En fortlöpande

landhöjning har dock medfört en strandlinjeförskjutning där stadens centrum förflyttats allt längre från Mälaren. Det utmärkta hamnläget kom successivt att försämrats för att i början av 1700-talet flyttas (Gustavsson 1979:6). Landhöjningen och den vikande strandlinjen, är ett mycket omdiskuterat kapitel i stadens historia, har påverkat urbaniseringens grad, karaktär och lokalitet, liksom dess kommunikationsmöjligheter. Mälarens uppgrundning kan ha varit en av de viktigaste orsakerna till att Enköping förlorade sin roll som kyrkligt och profant centrum. Det relativa korta avståndet till Stockholm, Uppsala och Västerås, liksom Gustav Vasas reformpolitik innebar också att staden alltmer tappade sin ställning som centralort. Järnhandeln koncentrerades i allt större utsträckning till Stockholm. Från slutet av 1500-talet till början av 1700-talet drabbas staden av ett flertal omfattande bränder och pestvågor (Ljung 1963: 436ff, 445ff).

Figur 3. Enköpings centrum med den reglerades stadens gator samt stadens råmärken från 1615, markerad med streckad linje. Efter Ljung 1963 och Ölund & Kjellberg 2006).

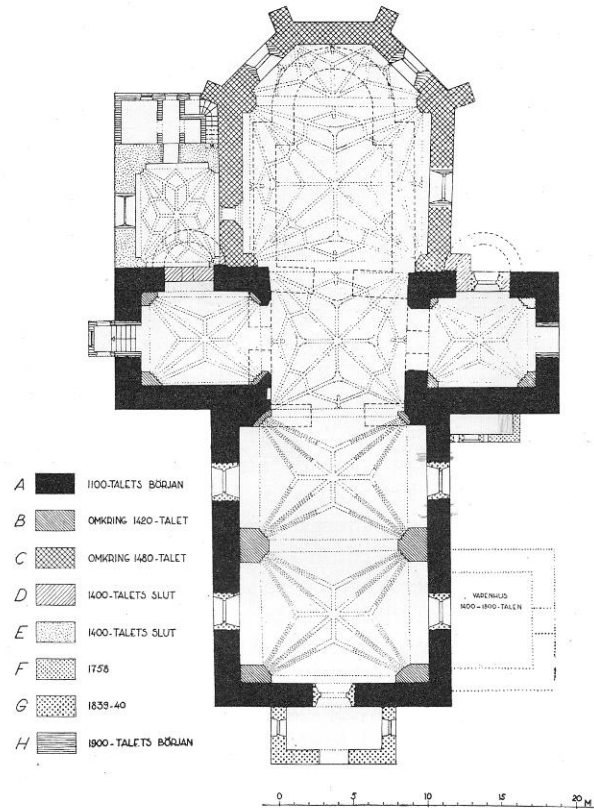
- a. Nuvarande gatunät.
 - b. Gärdesgårdar.
 - c. Munkbron-Litslenavägen efter Gerdes karta 1736.
 - d. Rekonstruerade gatu-sträckningar (Ljung 1963).
 - e. Vattnets utsträckning på Gerdes karta (1736).
 - f. Vattengränsen ca 1600 (Ljung 1963).
1. Vårfrukyrkan.
 2. S:t Illians kyrka.
 3. Sannolikt platsen för S:t Olofs kyrka.
 4. Sannolikt läge för 1600-talets skolmästargård.
 5. Sannolikt läge för det yngre hospitalet.
 6. Vårfruförsamlingens prästgård.
 7. Den sk. Långholmen som troligen tillhörde det medeltida hospitalet.
 8. Rådstuga från 1580-talet.
 9. Gästgivargård från 1700-talet.
 10. Borgmästaregården från 1690-talet.
 11. Franciskanerklostret, ruin från 1500-talets mitt.

Byggnadshistorik och tidigare undersökningar

Vårfrukyrkan och dess kyrkogård har vid flera tillfällen varit föremål för ombyggnationer och tidigare undersökningar. Den första kyrkobyggnaden var sannolikt en centraltornskyrka, dvs en korsformig romansk kyrkobyggnad med ett torn över korsmitten, av gråstensmurverk. Nils Sundqvist har på vaga grunder velat föra denna första fas till tidigt 1100-tal, men detta har ifrågasatts av senare forskare (jmf Kihlström 1975 och Eriksson manus 1982). Dateringen kan knappast preciseras närmare än 1100-tal och mer sannolikt dess mitt eller senare del. Det är oklart om centraltornet någonsin uppfördes men kyrkans grundplan visar enligt Sundqvist att det åtminstone fanns en avsikt att uppföra ett sådant. På de avbildningar som finns av kyrkan från 1600-tal till tidigt 1800-tal ses inga spår av kyrkans romanska

centraltorn (se fig 3, jmf Sundqvist 1952: 16f & 26f). Kyrkan hade sannolikt ett romanskt smalt kor med absid och ytterligare en absid i vardera av kyrkans korsarmar (Sundqvist 1952: 15 & 57). Kyrkobyggnaden påminner därmed mycket om de ursprungliga kyrkobyggnaderna i Gamla Uppsala och S:t Per i Sigtuna (Kilström 1975:5). Under 1400-talet slut genomfördes omfattande ombyggnationer. Bland annat revs det gamla romanska koret och ersattes med ett till långhuset jämbrett gotiskt kor av tegel (Sundqvist 1952:60). Möjligen revs också centraltornet. Sannolikt är det också vid denna tidpunkt som kyrkans sengotiska "gubbvalv" slås och sakristian tillbyggs (Kihlström 1975:9ff). Ett nytt centraltorn uppfördes dock i samband med stora och genomgripande ombyggnationer som skedde under åren 1839-1841 (Sundqvist 1952:62).

Även kyrkogården har genomgått stora förändringar under århundradenas lopp. Enligt uppgift av Sundqvist har begravingar i äldre tider huvudsakligen skett i söder, på stadssidan, om kyrkan. Den norra sidan av kyrkogården ska först efter en utvidgning 1773 ha börjat användas. Samtidigt ska fortsatta begravingar på den södra sidan ha upphört med undantag för den så kallade "Djäknekyrkogården". Djäknekyrkogården är enligt Sundqvist beskriven som "mellan vägarna till södra och västra portalerna" och sålunda i området av schakt 2 (Sundqvist 1952:110f). Kilström anger vidare att redan 1790 " var den

Figur 4. Plan över Vårfrukyrkan med dess byggnadsperioder enligt N. Sundqvist 1952.

(Djäknekyrkogården) så till bristningsgränsen utnyttjad att nya gravrum över huvud taget stod att finna” (Kihlström 1975:47).

Efter de genomgripande förändringar av kyrkobyggnaden har ett antal renoveringar och ombyggnationer skett under modern tid vilka ibland skett under antikvarisk övervakning.

- En omfattande invändig restaurering skedde 1903-1904 utan antikvarisk medverkan (Sundqvist 1952: 40ff). Bland annat bilades delar av de senmedeltida valven bort.
- 1956 renknackades kyrkan exteriört varvid en rad iakttagelser och intressanta fynd kunde göras (Kihlström 1975:26). Det är osäkert om arbetet övervakades. Någon direkt dokumentation har ej kunnat identifieras men troligen är det denna som utgjort grunden för Nils Sundqvists senare publicerade rekonstruktionsplaner (Sundqvist 1952, se figur 3 ovan) utifrån murverksanalyser.
- 1970-71 renoverades sakristian under överinseende av antikvarie Lars Gezelius. Bland annat framkom en medeltida (sekundär) källare som fyllts med skelettresten från en renovering av koret 1839. Källaren iordningställdes och används nu som vinkällare (Kihlström 1975:26f och UM top. ark). Därutöver påträffades även invändiga rester av den norra korsarmens absid (Eriksson manus 1982:17).
- 1974 genomfördes omfattande undersökningar invändigt i kyrkan i samband med golvetets omläggning (Eriksson manus 1982). Då påträffades ett stort antal begravingar och byggnadsdetaljer. I samband med denna undersökning nedlades också en åskledare runt kyrkan. Vid de utvändiga schaktningsarbetena framkom lämningar av norra och södra korsarmarnas absider, samt lämningar från Vårfrukyrkans klockstapel (UM top ark: Dnr 735/82).

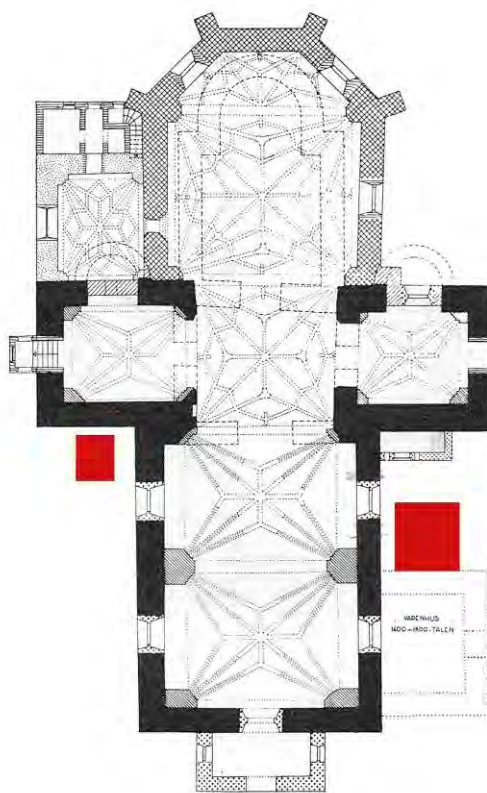
Genomförande

Vid schaktningsarbetet upptogs två gropar för placering av radonbrunnar utmed långhusväggarna väster om norra och södra korsarmarna (se figur 5). Den exakta placeringen skedde efter en diskussion med konstruktören på plats. Placeringen avgjordes av undersökningsytans förhållanden och utifrån en bedömning av var påverkan på gravar och byggnadskropp skulle kunna vara som minst.

Båda schakten upptogs i gräsbevuxna ytor innanför den kyrkogårdsgång som var närmast kyrkobyggnaden. Schaktens dageröppningar mätte omkring 3,0 x 3,0 – 3,5 x 3,5 m. Inom denna yta grävdes ett djupschakt till omkring 3,5 meter djup under nuvarande marknivå. Djupschaktet var mindre och mätte ca 1,5 x 2 meter i vardera schaktet.

Schakten banades skiktvis med maskin tills anläggningar eller kulturlager påträffades. Därefter undersöktes och dokumenterades framkomna anläggningar i plan genom handgrävning och dokumentation på ritfilm. Schakten relaterades till kyrkobyggnaden. Höjder mättes i relation till nuvarande marknivåer vilken befinner sig på omkring +31 möh enligt Enköpings lokala höjdsystem (Enköping StadsGIS, Kjellberg och Ölund 2010). Fältdokumentationen upprättades på ritfilm och fotografering skedde med digitalkamera. Dokumentationsmaterialet förvaras på Upplandsmuseet i digital och analog form.

Figur 6. De påträffade benresterna samlades individ för individ i kartonger under fältarbetet. Benresterna utgjordes av inkompleta skelett av relativt sent datum varför de återbördades efter installationen till schaktet utan närmare analys.

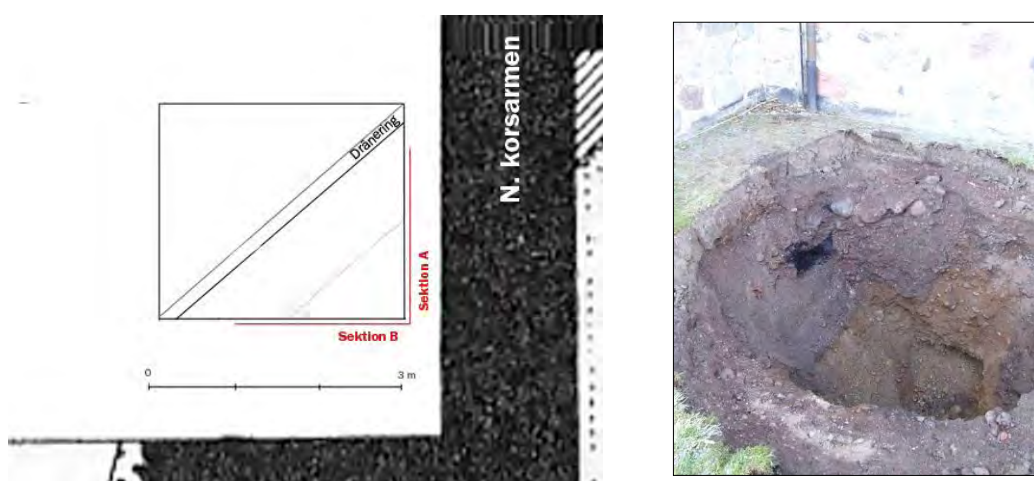
Figur 5. Översiktsplan med de båda schakten från undersökningen markerade som röda rektanglar.

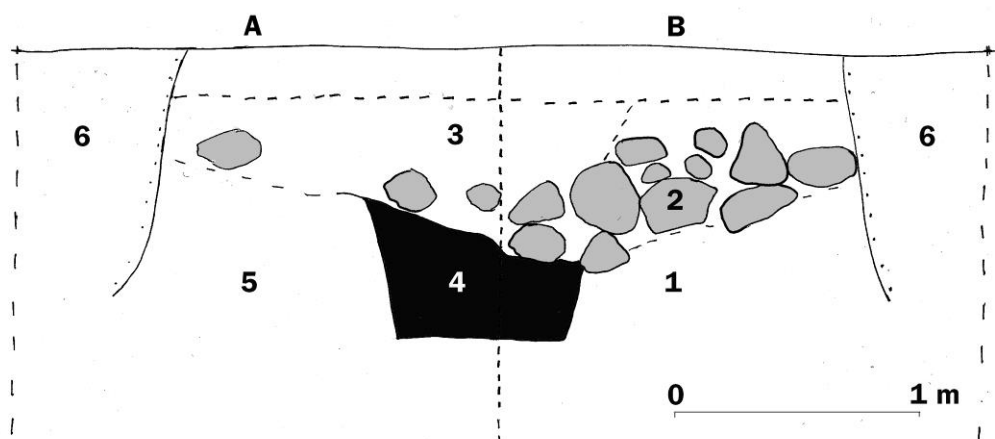
Undersökningsresultat

Schakt 1

Schakt 1 upptogs på Vårfrukyrkans norra sida, väster om det norra transeptet. Dageröppningen uppgick till omkring 3 x 2,5 meter. Efter att schaktet grävts till omkring 1,5 meter grävdes ett mindre schakt, ca 1 x 1,5 meter, centralt i schaktet till ett djup av 3 meter under markytan. Omrörda lager kunde iakttas till ett djup av omkring 2 meter under markytan innan ett till synes opåverkat åsmaterial framkom i den centrala och djupare delen. I schaktets sydöstra hörn framkom en anläggning av oklar funktion. ca 0,6 meter under markytan. Denna utgjordes av en skarpkantad nedgrävning med plan botten (L4 i figur 9) innehållande en fyllning av sand och mycket rikligt av träkol.

Figur 7 och 8. Schakt 1 utmed den norra långhusväggen. Översiktsplan (t.v.) och foto (t.h.) av Joakim Kjellberg, Upplandsmuseet.

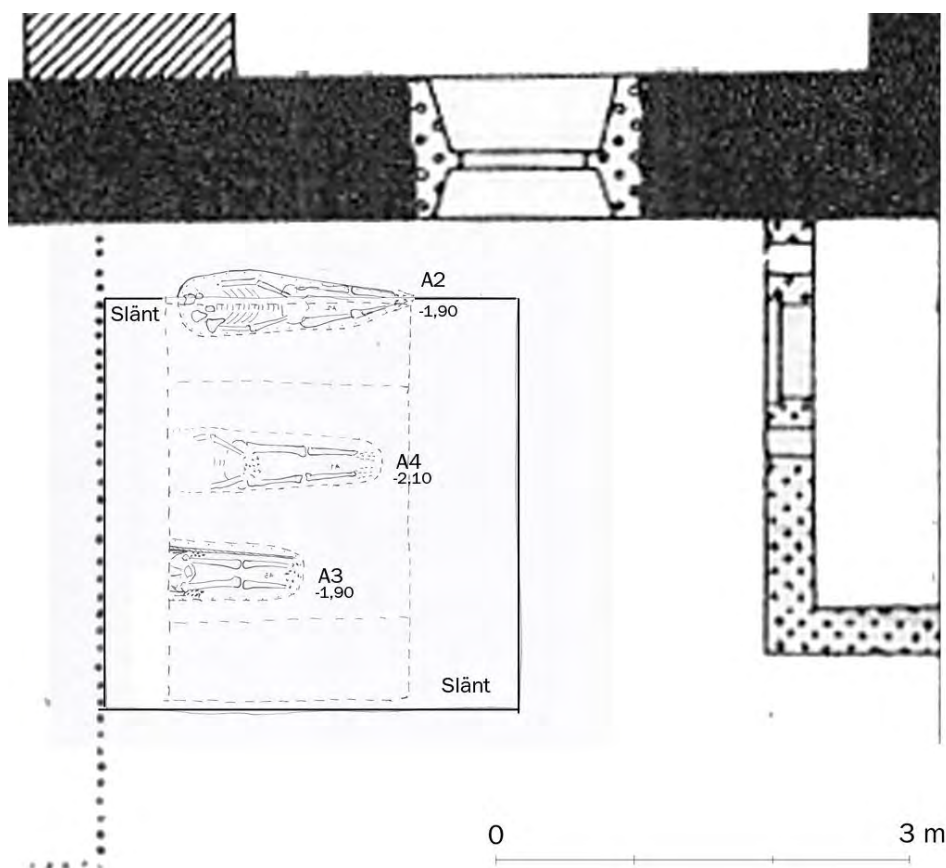
Figur 9. Sektion A och B från schakt 1.

- 1= Omrört åsmaterial, sand och grus med rikligt av små stenar 0,1 – 0,05 m diameter.
- 2= Ansamling av större stenar, ca 0,2 – 0,4 m diameter, med inslag av murbruk mellan.
- 3= Fyllning av sandig humös jord med enstaka stenar, 0,1- 0,05 m diameter.
- 4= A1, Nedgrävning med fyllning av kompakt sand och kol. I kolet rikligt av större lågt fragmenterade kolstycken, ca 0,05 meter diameter.
- 5= Omrört åsmaterial, som 1 men med inslag av tegelflis och kalkbruk.
- 6= Omrört åsmaterial med inslag av humös jord. Fyllning i rörgrav för dränering.

Nedgrävningen övertäcktes med ett lager innehållande rikligt av natursten och med inslag av murbruk, troligen tillkommit vid kyrkans uppförande eller någon av de många till- och ombyggnaderna. Sand och kollagret rensades och genomgrävdes delvis utan att några fynd som underlättat tolkningen påträffades. Nedgrävningen kunde inte avgränsas i plan. Nedgrävningens form i sektion, innehållet av träkol och läget nära kyrkobyggnaden leder tankarna till en möjligen medeltida begravning, där kol kan ingå i gravfyllningen (Kieffer-Olsen 1993:166, Jonsson 2009). Utan avgjord planform eller vägledande fynd kan detta resonemang inte ledas vidare i nuläget.

Schakt 2

Schakt 2 upptogs på den södra sidan av kyrkobyggnaden och väster om den södra korsarmen. Även här upptogs en större dageröppning av omkring 3 x 3 meter, senare utvidgad till ca 4 x 3 meter, innan en djupare och mindre grop omkring 1,5 x 1 meter grävdes centralt i schaktet. I hela schaktet fanns omrörda kulturlager innehållande rikligt av humana skelettdelar. Materialet utgjordes av humusblandat åsmaterial med inslag av tegel och murbruk. Den större ytan schaktades med maskin till ett djup av omkring 1,7 meter innan skelettresterna från tre begravningar påträffades in situ. Dessa har numrerats A2- A4 och beskrivs nedan.

Figur 10. Översiktsplan över schakt 2 med de påträffade skelettresterna markerade.

Under skeletten framkom vad som tolkades som opåverkat åsmaterial. Inga av de påträffade skeletten fanns i sin helhet inom arbetsytan. Då skeletten dessutom genom fyndmaterial kunde konstateras vara av relativt sent datum, dvs efter 1700, beslutades att inga ytterligare osteologiska analyser behövdes. Det tolkades som att dessa skelett representerar det sista begravningskedet på denna del av kyrkogården och att dessa gravläggelser helt förstört eventuella äldre och grundare anlagda begravingar. De skelettdelar som låg i vägen för det mindre schaktet avlägsnades och insamlades individ för individ. Efter placering av radonbrunn i den djupare delen återdeponerades skelettmaterialet i schaktet på så nära ursprunglig plats som möjligt.

Figur 11. Schakt 2, med A2 och A3 framrensade.

A2. Skelett av vuxen (adult) individ, troligen kvinna. Späda rörben. Helt fusionerat skelett. Händerna lagda över bäckenet. Inga trärester från kista, men avtryck av kistan visar att den varit kroppsformad. Två kisthandtag med enkel vulst påträffade, troligen 1700-tal eller tidigt 1800-tal.

Femur längd: 445 mm, caput 48 mm diameter. Humerus längd: 330 mm, caput 47 mm diameter. Vid bäckenöppning, ej fussionerad sacrum. Alla tänder frambrutna, inklusive visdomständer, litet slitage.

Figur 12. Skelett A2 i detalj.

A3. Skelett av vuxen (adult) individ. Helt fusionerade kraftiga rörben. Endast underkropp och händer fragmentariskt bevarade. Händerna lagda utmed kroppens sidor i snäv kista, fragmentariskt bevarad. Två handtag med genombruten plåt påträffades i närheten av kistan men utan direkt anslutning till densamma. Graven dateras troligen till 1700-tal.

Femur längd: 490 mm, caput 52 mm diameter. Tibia 350 mm, caput 75 mm diameter. Trångt bäcken, slät symfysfog.

Figur 13. Skelett A3 i detalj.

A4. Skelett av vuxen (adult) individ, spåda rörben. Endast underkropp och händer bevarade. Helt fusionerade ledändar. Händerna korsade över bäckenet, inga kistrester bevarade. Försilvrad kistplåt funnen vid fotändan, ej uttydbar text.

Femur längd: 410 mm, 45mm diameter. Tibia längd: 340 mm, 60 mm diameter. Vid bäckenöppning.

Figur 14. Skelett A4 i detalj.

Fynd

De påträffade fynden utgjordes förutom av mänskliga kvarlevor av en försilvrad kistplåt och handtag till två kistor. Kistplåten påträffades i fotändan av skelettet A4. Två handtag med genombruten plåt och enkel vulst, som vanligen kan dateras till 1700-tal påträffades vid A3. Den snäva kistformen i A3 indikerar en liknande datering (Kjellberg manus). Tre handtag med enkel vulst och utan plåt påträffades vid A2. Handtagstypen är vanligt förekommande från 1700-tal in på 1800-talets första del. Samtliga fynd återdeponerades tillsammans med benmaterialet vid schaktets igenfyllnad.

Figur 15. Foto av de påträffade fynden vid schaktningen. En kistplåt och fem kisthandtag med trolig datering till 1700-tal eller 1800-talets början.

Tolkning och diskussion

Resultatet från schaktningsövervakningen 2010 vid Vårfrukyrkan kan trots den begränsade undersökningsytan bekräfta några av de äldre uppgifter som finns om aktiviteter inom kyrkogården. Frånvaron i schakt 1 av bevarade gravar och lösa ben visar att den norra sidan, i enlighet med Sundqvists uppgift (1952:110f), inte nyttjats för begravingar före kyrkogårdsutvidgningen 1773. Hade medeltida gravar förekommit här kan man anta att dessa primärt placerats nära inpå kyrkobyggnadens murar, ett läge som under medeltid förefaller ha varit ett eftertraktansvärt inom kyrkogården. Flera undersökningar av medeltida kyrkogårdar i Sverige har visat att begravingar på den norra sidan av en kyrka har tillmätts lägre status än begravingar på den södra sidan. Dock förefaller det som att närheten till en kyrkobyggnad, särskilt kor och absider, ändå tilldragit sig flera begravingar av högre status och så att säga uppvägt det faktum att de legat norr om kyrkobyggnaden (jmf Jonson 2009). Att inte heller eftermedeltida gravar placerats så nära inpå kyrkan tyder på en tydligt planerad och genomdriven kyrkogårdsutvidgning, troligen i särskilda kyrkogårdskvarter redan 1773.

De påträffade gravarna i schakt 2 tolkas som tillhörande den sista begravningsfasen och har, med undantag för lösa ben, förstört spår av äldre begravingar. Med reservation för fyndens vida datering och den begränsade undersökningsytan visar resultatet på samstämmighet med Sundqvists uppgifter om begravingar långt fram i tiden på den platsbegränsade Djäknekyrkogården (1952:110).

Sammanfattning

Upplandsmuseet genomförde 2010 en schaktningsövervakning i samband med anläggandet av två radonbrunnar i anslutning till Vårfukyrkans norra- och södra långhusmurar. Vid undersökningen framkom en kolfylld nedgrävning av oklar funktion och ålder på den norra sidan av kyrkobyggnaden. På den södra sidan framkom delar av tre begravningar in situ samt lösa ben från ett stort antal äldre begravningar. Skeletten kunde genom kistformer och fynd ges en trolig datering till 1700-tal eller något senare. Skeletten representerar sannolikt den sista fasen av begravningar och har stört äldre grundare anlagda gravar. Iakttagelserna samstämmer med äldre uppgifter både i fråga om kyrkogårdens utvidgning mot norr 1773 samt om därefter fortsatta begravningar inom den så kallade "Djäknekyrkogården". Benen återdeponerades i schaktet efter placering av radonbrunnarna.

Referenser

Otryckta källor

UM arkiv= handlingar ur Upplandsmuseets topografiska arkiv

FMIS= digitala fornminnesregistret vid RAÄ. <http://www.raa.se/fmis>

Litteratur

Eriksson, H. 1983. Manus. Rapport. Vårfrukyrkan, Enköping, Uppland. UM arkiv.

Calissendorff, K. 1986. Ortnamn I Uppland

Gezelius, L. Manus (1974). Rapport över undersökningarna under golvet i sakristian, Vårfrukyrkan, Enköping, Uppland, 31.8. – 7.9. 1971. UM arkiv.

Gustafsson, J H. 1979. Medeltidsstaden 12. Enköping. RAÄ & SHM rapport. Stockholm.

Hård af Segerstad , A. 1892. Enköpings stads donationsjord. Enköping

Jonsson, K. 2009. Practices for the living and the dead: medieval and post-Reformation burials in Scandinavia. Stockholm studies in archaeology Stockholms universitet. Institutionen för arkeologi och antikens kultur. Stockholm.

Kiefer-Olsen, J. 1993. Grav og gravskik i det middelalderlige Danmark. 8 kirkegårdsudgravninger. Aarhus universitet.

Kilström, I. 1975. Vårfrukyrkan i Enköping – Upplands kyrkor 168. Uppsala.

Kjellberg, J. Manus. To organise the dead – stratigraphy in post-reformation burials from Uppsala Cathedral. Artikel till seminariepublikation för “The Nordic stratigraphical meeting” 2011.

Ljung, S. 1963. Enköpings stads historia. 1, Tiden till och med 1718. Enköping.

Sundqvist, N. 1944. En bok om Enköping. Uppsala.

Sundqvist, N. 1952. Vårfrukyrkan, Enköping.

Ölund, A & Kjellberg, J. 2006. Kvarteret Snickaren – Bebyggelse och odling vid Enköpings strand. Upplandsmuseet rapport 2006:24. Uppsala.

Administrativa uppgifter

Plats: Sankt Ilian 10:73, Vårfrukyrkan, Enköpings stad och kommun, Uppland

Raä nr: 26:1 och 26:2

Fornlämningstyp: Kyrkogård

Undersökningstyp: Schaktningsövervakning

Orsak till undersökningen: Provbörning, inkoppling och nedgrävning av radonbrunnar

Undersökningsperiod: 2010-05-03--11

Projektledare, Upplandsmuseet: Joakim Kjellberg

Upplandsmuseets dnr: Ar-48-2009

Upplandsmuseets projektnr: 8299

Beställare: Enköpings kyrkliga samfällighet

Handläggare på länsstyrelsen i Uppsala län: Roger Edenmo

Länsstyrelsens beslutsdatum och dnr: 2009-02-09, 433-18353-08

Höjdsystem: Enköpings lokala

Fynd: Inga fynd tillvaratogs.

Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv

